

**MEDIATA'LIMNI FANLARGA INTEGRATSIYALASHNING
SHART-SHAROITLARI VA VOSITALARI.
TABIIY - ILMIIY SIKL**

Ajjeva Muxabbat Baxtibaevna

Pedagogika fanlar nomzodi, docent

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Sultonov Dostonbek Qutlimurod o'g'li

stajyor o'qituvchi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Artikov Maqsud Baxadirovich

assistent

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Aytoreev Abdig'aniy Isaqbaevich

stajyor o'qituvchi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada media-ta'limni tabiiy fanlar tsikli sub'ektlariga integratsiyalashning asosiy vositalari muhokama qilinadi. O'qituvchi mehnat qurollari o'qitish vositasi ekanligini hamma biladi. Ularni o'quv maqsadlariga erishish uchun foydalaniladigan barcha moddiy ob'ektlar deb hisoblash mumkin. O'quv jarayonini tashkil etishda o'quv vositalariga etarlicha baho bermaslik alohida o'qituvchilardan boshlab, metodistlargacha bo'lgan turli darajalarda sodir bo'ladi.

Tabiatni o'rganuvchi tabiiy fanlarni o'qitishda vizualizatsiyadan foydalanish, lekin ular tomonidan olingan bilimlar, ularni tashkil etish shakllari (ilmiy nazariyalar, tushunchalar), tadqiqot usullari, ilmiy an'analar madaniyatning fundamental asoslarini tashkil qiladi. Bu ommaviy axborot vositalari nazariyasining tabiiy fanlar siklining didaktik nusxasi bo'lgan media-ta'limga to'liq mos keladi.

Kalit so'zlar: axborot, illyustratsiya, motivatsiya, integratsiya, prognoz, tizimlashtirish, transformatsiya, nazorat, tekshirish, muvofiqlashtirish, aloqa.

ПРЕДПОСЫЛКИ И СРЕДСТВА ИНТЕГРАЦИИ МЕДИАОБРАЗОВАНИЯ В ПРЕДМЕТЫ ЕСТЕСТВЕННО - НАУЧНОГО ЦИКЛА

Ажиева Мухаббат Бахтыбаевна

доцент,

кандидат педагогических наук

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

Султанов Дастонбек Кутлимуродович

преподаватель-стажёр

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

Артыков Максуд Бахадирович

ассистент

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

Айтореев Абдиганий Исакбаевич

преподаватель- стажёр

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассмотрены основные средства интеграции медиаобразования в предметы естественно-научного цикла.

Всем известно, что, орудием труда учителя являются средства обучения. В их качестве могут рассматриваться все материальные объекты, которые используются для достижения целей обучения. Недооценка средств обучения в организации учебно-воспитательного процесса встречается на разных уровнях, начиная с отдельных учителей и заканчивая с учеными-методистами.

Использование наглядности в обучении естественным наукам которые исследуют природу, но знания, добываемые ими, формы их организации (научные теории, понятия), методы исследования, научные традиции составляют фундаментальные основы культуры. Это в полной мере справедливо и для медиаобразования, которое является дидактической копией теории масс-медиаия в предметы естественно-научного цикла.

Ключевые слова: информация, иллюстрация, мотивация, интеграция, прогноз, систематизация, трансформация, контроль, верификация, координация, коммуникация.

PREREQUISITES AND MEANS OF INTEGRATING MEDIA EDUCATION INTO SUBJECTS OF THE NATURAL SCIENCE CYCLE

Ajieva Muxabbat Bahtibaevna

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

Sultanov Dostonbek Kutlimurodovich

trainee teacher

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

Artikov Maqsud Baxadirovich

assistant

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

Aytoreev Abdigany Isakbaevich

trainee teacher

Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза

ABSTRACT

This article discusses the main means of integrating media education into subjects of the natural science cycle. Everyone knows that the tools of the teacher's labor are the means of teaching. They can be considered as all material objects that are used to achieve learning goals.

Underestimation of teaching aids in the organization of the educational process occurs at different levels, starting with individual teachers and ending with methodologists. The use of visualization in teaching the natural sciences that explore nature, but the knowledge obtained by them, the forms of their organization (scientific theories, concepts), research methods, scientific traditions constitute the fundamental foundations of culture. This is fully true for media education, which is a didactic copy of the theory of mass media in the subjects of the natural science cycle.

Keywords: information, illustration, motivation, integration, forecast, systematization, transformation, control, verification, coordination, communication.

O'qituvchi mehnat qurollari o'qitish vositasi ekanligini hamma biladi. Ularni o'quv maqsadlariga erishish uchun foydalaniladigan barcha moddiy ob'ektlar deb hisoblash mumkin. Asboblarning bir qismi mutaxassislar tomonidan, ba'zilar esa o'qituvchi tomonidan tayyorlanadi. O'quv jarayoni amalga oshiriladigan bino va inshootlar, mebel va o'quv qurollari bilan birgalikda ular maktabning o'quv-moddiy bazasini tashkil qiladi.

O'quv jarayonini tashkil etishda o'quv vositalariga yetarlicha baho bermaslik alohida o'qituvchilardan boshlab, metodistlargacha bo'lgan turli darajalarda sodir bo'ladi. Argument juda oddiy: nima uchun bizga maxsus vositalar kerak, agar siz darslik, bo'r va doska bilan ishlasangiz. Darhaqiqat, V.A.Jukovskiy na film lentalarini, na videofilmlar va kompyuter dasturlariga ega bo'lmagan holda juda muvaffaqiyatli dars berdi. [1]

Fransuz didaktiklari L.Porshe va P.Ferranlar XX asr pedagogika fanining rivojlanishidagi eng muhim voqealardan biri sifatida o'qitishning texnik vositalarini qo'llashni bejiz aytishmagan. O'quv qurollari o'quv jarayonining katta imkoniyatlarini yashiradi va ularga nisbatan salbiy munosabat, birinchi navbatda, o'qituvchining darsda va mavzu bo'yicha darsdan tashqari ishlarda ulardan foydalanish usullari haqida maxsus bilimga ega emasligi bilan bog'liq. Ikkinchi sabab - o'quv qurollarining alohida na'munalarning sifati pastligi, ulardan foydalanish ta'lim sifatiga zarar keltiradi.

Bugungi kunda ta'lim mazmuni hajmi va uni rivojlantirishga ajratilgan vaqt o'rtasidagi nomuvofiqlik muammosi dolzarbligicha qolmoqda. Bu ayniqsa, tabiatshunoslik siklining predmetlarida yaqqol ko'rinadi. Psixologik-fiziologik va pedagogik-ergonomik talablar asosida tuzilgan tayanch o'quv dasturi doirasida soatlarni yanada ko'paytirish mumkin emasligi ko'rsatilganligi sababli, ta'lim bilimlarini birdaniga uzatishning yangi usullarini izlash kerak. O'rganganga kim o'rgatadi. Va yangi vositalar muqarrar ravishda yangi o'rganish vositalarini talab qiladi.

O'quv qo'llanmalarining tasnifi ikkita tushunchaga bo'linadi: texnik o'qitish vositalari (TO'V) va ekranli ovozli o'qitish vositalari (EOO'V).

TTQ turli xil texnik qurilmalar bo'lib, ular inson faoliyatining turli sohalarida qo'llanilishi mumkin.[2]

Misol uchun, proyeksiya apparati ham dam olish sohasida, ham ta'lim sohasida qo'llaniladi. Kompyuter nafaqat matematik hisob-kitoblar va modellarni qurish vositasi, balki yozuvchi, bastakor ijodi uchun vosita, uyda bo'sh vaqtini tashkil qilish uchun asbobdir. Ushbu texnik qurilma TO'V va EOO'V o'rtasidagi farqni aniq ko'rsatadi.

EOO'V - bu ma'lum bir vositada o'rnatilgan va unga kirish uchun texnik vositalardan foydalanishni talab qiladigan ta'lim ma'lumotlari. Zamonaviy EOO'V bir

nechta kichik turlar bilan ifodalanadi: rasmi (slyaydlar), bannerlar, kinofilmlar, videolar, televizion o'quv dasturlari, dasturiy pedagogik vositalar. Ulardan haqiqiy ekran tovushi filmlar, videofilmlar va ta'lim maqsadlariga erishish uchun mo'ljallangan multimedia kompyuter dasturlari.

Asosiy o'quv rejasining barcha fanlari bo'yicha o'quv qo'llanmalari tarkibiga kompyuterning kiritilishi g'alati hodisa emas edi: kompyuter dastlab maktabda foydalanish uchun mo'ljallanmagan boshqa texnik o'quv qurollari yo'lidan bordi. Kompyuterning eng muhim xususiyati interaktivlik emas, balki o'qituvchi tomonidan mustaqil ravishda ishlab chiqish va o'z o'quv qo'llanmalarini yaratish imkoniyatidir. Bunga boshqa dasturlarni, shu jumladan dasturiy pedagogik vositalarni yaratishda foydalaniladigan kompyuter dasturlarini ishlab chiqishda erishilgan yutuqlar yordam beradi.

Har qanday o'quv vositasini ishlab chiqishda tanlangan axborot tashuvchisi tomonidan qo'yilgan cheklovlarni hisobga olish kerak.

O'zingizning o'quv vositangizni yaratishni boshlaganingizda, tanlangan ma'lumot tashuvchining texnik imkoniyatlarini hisobga olmasdan, unga hech qanday didaktik funktsiyalarni mexanik ravishda tayinlay olmasligingizni yodda tutishingiz kerak. Keling, ma'lumot tashuvchisi tomonidan yuzaga kelgan ba'zi cheklovlarni keltiraylik.

*O'quv quroli: darslik, topshiriqlar to'plami

*Cheklovlarga misollar: statik, ovozning yo'qligi, operatsion yordam, ma'lumotni olish va yaratish qobiliyati, o'rganilayotgan ob'ekt yoki hodisaga ta'sir qilish va bu ta'sirning oqibatlarini kuzatish qobiliyati.

*O'qitish vositasi: bosma ish kitobi

*Cheklovlarga misollar: statik, tovush etishmasligi, o'rganilayotgan ob'ekt va hodisaga ta'sir qilish va bu ta'sirning oqibatlarini kuzatish qobiliyati.

*O'qitish vositasi: film lentolari

*Cheklovlarga misollar: statik, yozib olish, ovoz yozish, o'rganilayotgan ob'ektga ta'sir qilish va bu ta'sirning oqibatlarini kuzatish.

*O'quv quroli: dasturiy pedagogik vositalar

*Cheklovlarga misollar: kompyuter ekranini idrok etish usulidan kelib chiqadigan cheklovlar.

O'z ta'lim vositangizni ishlab chiqishda cheklovlarni bilishning o'zi yetarli emas. Ayrim turdagi o'quv qurollarining qanday didaktik xususiyatlari borligini ham bilish kerak. Ushbu xususiyatlar diqqat bilan o'rganilgan va maxsus adabiyotlarda batafsil tavsiflangan, afsuski, o'qituvchi uchun mavjud emas. Keyinchalik, kompyuter texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan audiovizual o'qitish vositalarining didaktik vazifalarini ko'rib chiqamiz.[3.4]

1. Axborot funksiyasi. O'quv maqsadlari uchun kompyuter dasturlari o'quv ma'lumotlarini o'z ichiga oladi va uning hajmi bosma darslik uchun sanitariya-gigiyena talablari bilan cheklanadi.

2. Tasviriy funksiya. CD ga yozilgan yoki tarmoq orqali tarqatilgan ma'lumotlar o'qituvchining asosiy rovida bevosita kuzatish uchun mavjud bo'lmagan mavhum tushunchalar yoki hodisalarni o'quvchilarga ko'rsatish uchun ishlatilishi mumkin.

3. Integratsiyalash funksiyasi. Bosma darslikning o'xshash funksiyasiga mos keladi va talabalar tomonidan fan asoslarini o'rganish jarayonida, lekin turli axborot manbalaridan foydalanmasdan olgan bilim va ko'nikmalarni yagona kompleksga birlashtirishdan iborat.

4. Motivatsion funktsiya. Bu bir qator omillar bilan ta'minlanadi, ulardan kimyo o'qitish maqsadida kompyuter texnologiyalaridan noodatiy foydalanish bugungi kunda birinchi o'ringa chiqadi.

5. Bashoratli funksiya. CD va veb-saytlarga kelsak, u o'quv vositalarini ishlab chiqish jarayonida amalga oshiriladigan majburiy uslubiy yordam bilan jadval shaklida ma'lumotlarni taqdim etish natijasida amalga oshiriladi.

6. Kompyuter texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan audiovizual o'quv qurollarining tizimlashtirish funksiyasi o'quv materialini dinamikada ko'rsatilgan turli usullar (grafik, jadval, diagramma) yordamida ixcham shaklda uslubiy jihatdan maqsadga muvofiq tarzda taqdim etishda namoyon bo'ladi.

7. Transformatsion funktsiya. U zamonaviy kompyuter texnologiyalarining yuqori interfaol salohiyatini ro'yobga chiqarish sharti bilan ta'lim maqsadlarida dasturiy ta'minotning yetakchi funksiyasiga aylanishi mumkin.

8. Boshqarish funksiyasi. Barcha maktab fanlarini o'qitish jarayonida qo'llaniladigan birinchi didaktik funktsiyalardan biri. Ushbu funktsiyaning o'ziga xos xususiyati mutlaq ob'ektivlikdir.

9. Mahkamlash va o'zini o'zi boshqarish funktsiyasi. Shuningdek, u dasturiy pedagogik mahsulotda didaktik xususiyatga aylangan interaktivlikning texnik xususiyatiga asoslanadi.

10. O'z-o'zini tarbiyalash funktsiyasi. Bu o'quv jarayonini ishtirokisiz yoki o'qituvchi bilan bevosita aloqasiz tashkil etishdan iborat.

11. Tekshirish funksiyasi. Bu talabaga elektron ensiklopediyalar yoki ilmiy tashkilotlar va ta'lim muassasalarining veb-saytlari yordamida ma'lum bir pozitsiya (fakt) haqiqatini tekshirish imkoniyatini berishda namoyon bo'ladi.

12. Ta'lim maqsadlarida dasturiy ta'minotning muvofiqlashtiruvchi funktsiyasi boshqa o'quv vositalaridan, birinchi navbatda, bosma nashrlardan samarali foydalanishni ta'minlashdan iborat.

13. Kompyuter texnologiyalariga asoslangan o'quv qurollarining kommunikativ funksiyasi interfaol muloqotni tashkil etish imkoniyati bilan bog'liq.

Ta'limning qo'shimcha mazmunini tanlash taniqli didaktik tamoyillar asosida amalga oshiriladi: ko'rinishlilik, ilmiylik, dolzarblik, tizimlilik, mavjudlik.

Vizuallashtirishning didaktik printsipi birinchi marta Yan Amos Komenskiy tomonidan "Buyuk didaktika" asarida shakllantirilgan.

Asrlar davomida ko'rinish printsipi o'zgarishlarga duch keldi, bu insonning atrofimizdagi dunyo haqidagi g'oyalaridagi o'zgarishlarga, uning "narsalarning mohiyatini" bilish istagiga asoslangan.

Komenskiy davrida butun insoniyat dunyosi faqat hissiy jihatdan idrok etiladigan qismidan iborat edi, bugungi kunda o'quv jarayonida hech qanday sezgilar tomonidan idrok etilishi mumkin bo'lmagan narsalarni: mikro va mega-dunyoning ob'ektlari va hodisalarini aniqlash muhimroqdir. , mavhum umumlashmalar va boshqalar. Bu erda ko'rinishni tushunish mavhum va konkret o'rtasidagi bo'shliqni to'ldirishdan kelib chiqadi.[5]

Ko'rinishni o'rganilayotgan ob'ekt yoki hodisani vizual, eshitish, vosita, taktil idrok etish sifatida tushunish etarli darajada aniq emas, chunki u "Nima vizual deb hisoblanadi?" Degan savolga javob bermaydi.

Pedagogika fanlari doktori, professor T.S.Nazarovanning ta'kidlashicha, ko'rinish belgilari:

1. Idrok etishning qulayligi
2. Modellashtirish orqali shakllangan tasvirlarning ishonchliligi
3. Asosiy tushunchalarni ob'ekt yoki hodisani, uning alohida tomonlarini, belgilarini ko'rsatish, namoyish qilish, taqdim etish imkoniyati sifatida vizualizatsiya qilish.

O'quv qo'llanmalarini ishlab chiqish bosqichida ko'rish tamoyiliga 100% muvofiqligini ta'minlash deyarli mumkin emas: ba'zan muallifning ongida vizual bo'lgan narsa tayyor mahsulotda bu xususiyatga ega emas.

Ko'rinish printsipi o'quv qo'llanmalarini yaratish tartibi bilan bog'liq ikkita talabni qo'yadi:

- EOO'Vni yaratishda to'plangan tajribadan ijodiy foydalanish imkoniyatlarini hisobga olish va

- yaratilayotgan o'quv qurolini ommaviy ishlab chiqarish va o'quv maqsadlarida foydalanishdan oldin uning didaktik sifatlarini har tomonlama eksperimental tekshirish zarurati.

An'anaviy didaktikada ilmiylik printsipi maktab o'quvchilariga uzatiladigan ma'lumotlarning zamonaviy ilmiy bilimlarga muvofiqligi sifatida talqin qilinadi.

Integratsiyalashgan media-ta'lim kontekstida ilmiylik tamoyilini ikki nuqtai nazardan ko'rib chiqish kerak: axborot mazmuni nuqtai nazaridan va media ta'lim vositalarini rivojlantirish nuqtai nazaridan. A.Ya Danilyuk yozganidek, «ilmiylikning didaktik tamoyili madaniy muvofiqlikning ko'proq universal printsipli namoyon bo'lishining tarixan belgilangan shaklidir. Ilmiylik uning tarixiy konkret shakllaridan biri xolos. Har qanday o'quv predmeti "ilmiy, avvalambor, ma'lum bir ilmiy fanning didaktik nusxasi ekanligi ma'nosida.

Demak, tabiatni o'rganuvchi tabiiy fanlarni o'qitishda vizualizatsiyadan foydalanish, lekin ular tomonidan olingan bilimlar, ularni tashkil etish shakllari (ilmiy nazariyalar, tushunchalar), tadqiqot usullari, ilmiy an'analar madaniyatning fundamental asoslarini tashkil etadi. Bu ommaviy axborot vositalari nazariyasining didaktik nusxasi bo'lgan media-ta'limga to'liq mos keladi.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ: (REFERENCES)

1. Журин А.А. Интегрированное медиаобразование в средней школе. М.: БИНОМ. Лаборатория знаний. 2013г
2. Брусенцова Т.Н. Оценка дидактической эффективности обучающих курсов. «Наставник» Вопросы психологии. – 1989. – №1.
3. Мунипов В.М., Зинченко В.П. Эргономика: человеко-ориентированное проектирование техники, программных средств и среды учебник. – М.: Логос, 2001
4. Назарова Т.С., Полат Е.С. Средства обучения: технология создания и использования. – М.: Изд-во УРАО, 1998
5. Коменский Я.А. Великая дидактика. / Избранные педагогические сочинения/ под редакцией проф. А.А.Красновского. М.: Учпедгиз, 1995.
6. Данилюк А.Я. Теория интеграции образования. – Ростов на Дону.: Изд-во Рост. пед. ун-та, 2000.